

Från *Fjärde internationalen* 3/88

Tet-offensiven

Pierre Rousset

Vietnam 1968. Den 31 januari inleddes Tet-offensiven. ”Tet” är det vietnamesiska nyåret, som infaller i slutet av januari och början av februari. Befrielsestyrkorna anföll nästan samtidigt fiendeställningarna i alla de stora städerna i södern. 36 av de 44 provins-huvudstäderna och i 64 lokala centra anfölls.(1) En tre veckor lång strid utkämpades i hjärtat av Saigon, till och med i fristaden kring den amerikanska ambassaden som delvis ockuperades av en revolutionär kommandostyrka. Under denna offensiv utan motstycke, låg stödtrupper och lokala beväpnade styrkor oftast i frontlinjen. De reguljära styrkorna bekämpade USAs armé i ett stort frontalangrepp omkring Khe Sanh-basen, inte långt ifrån demarkationslinjen mellan nord och syd. Hué, i Vietnams mitt, intogs av folkarmén. Slaget om Hué varade till den 24 februari. Amerikanerna lyckades först återta denna uråldriga och symboliska tillflyktsort sedan de bombat och förstört 80 procent av den.

Under hela februari fortsatte striderna över hela landet. I maj drabbade en andra stridsvåg 119 städer och militärbaser. I augusti-september, anföll befrielsestyrkorna i en tredje våg amerikanska baser mer systematiskt. Men största delen av Tet-offensiven kom i februari. Under detta avgörande år var befrielsestyrkornas insatser oerhörda. Trots det ebbade den revolutionära vågen ut då den ställdes inför USAs eldkraft. I Sydvietnam hade Förenta staterna fullständigt herravälde i luften, liksom ett kraftigt övertag i tung beväpning, artilleri och pansar. USAs hangarfartyg kryssade ett stycke utanför kusten och låg utom räckhåll för anfall. Ännu var inte segern vunnen. Det tog ytterligare sju år med stora förluster innan revolutionen slutligen segrade.

I USA var chocken fruktansvärd. Trots den information som samlats in före offensiven, var den amerikanska militärledningen och regeringen varken förmögna att förhindra offensiven eller förutse dess omfattning. Den sydvietnamesiska regimen och saigonarmén framstod som patetiska figurer. Striderna utvecklades framför TV-kamerorna. Bilderna av döden flimrade omedelbart in i folks hem. Antikrigsrörelsen i USA fick ett nytt uppsving. Anti-krigsstämningen höll verkligen på att bli en viktig politisk faktor.

Ett teknologiskt avancerat och förödande krig

Över hela världen ökade solidariteten med det vietnamesiska folket. Radikaliserade ungdomar i Mexiko och Paris protesterade mot den amerikanska interventionen. Sanningen bakom den imperialistiska dominansen avslöjades obönhörligt av detta oerhörda, teknologiskt avancerade och förödande krig mot ett fattigt folk som stred för rätten att själv bestämma över sin framtid. Motståndet var heroiskt. Rättvisan var på folkets sida. Dessutom verkade segern möjlig, även om den var mer avlägsen i mars. I många länder sporrade Tet-offensiven 1968 radikaliserade och oppositionella delar av ungdomen. En impuls gavs åt de rörelser som föregick maj-68 i Frankrike. Symptomatiskt ekade våra demonstrationer av ropen ”Ho, Ho, Ho Chi Minh – Che, Che Che Guevara!”.

Parissamtalen inleddes mellan Vietnams och USAs regeringar. Men detta var bara en diplomatisk fortsättning på den strid som utkämpades på den politiska och militära arenan. De verkliga förhandlingarna inleddes flera år senare och ledde till 1973 års avtal och bortdragandet av USAs trupper från Vietnam. Tet-offensiven är en av de största politiska och militära händelserna under de senaste årtiondena, och den är även en av de mer komplexa. För de som ”desillusionerats” av 1968 och Vietnam, liksom för den nya högerns intellektuella, handlade det bara om ”revolutionär mytologi”, eller till och med en massmedial skapelse. Om

TV inte hade varit där – suckade en av upphovsmännen till USAs utrikespolitik under krigsåren och chef för USAs delegation vid Paris-förhandlingarna, Henry Kissinger – hade kriget i Vietnam kunnat ta en annan vändning. I detta fall skapade massmedia emellertid inte händelsen. De kunde inte ens förstora upp den – den var alltför betydelsefull för det. Massmedia avslöjade helt enkelt vietnamkriget för världen och för det amerikanska folket. Detta skedde till Washingtons stora sorg – en så kallat demokratiskt regering vars utrikespolitik var avhängig möjligheten att fritt kunna ljuga inför sina väljare. Det var inte massmedia som hittade på den imperialistiska aggressionens fasor. De skulle förmodligen aldrig kunnat ha återgett allt det innebar i djupare, verkligt mänskliga termer. Om den allmänna opinionen i allt högre grad vände sig mot det smutsiga kriget i Vietnam berodde inte detta på någon sorts konstgjord agitation från TV-journalisternas sida. Det berodde på att alltför många amerikanska soldater höll på att dö. Det berodde på att Tet-offensiven visade att efter åratal av militär intervention, var en seger för USA mer avlägsen än någonsin. Detta orättfärdiga krig var ändlöst.

Långtifrån att vara en myt var händelserna i Vietnam 1968 något som öppnade ögonen för många. I sin sammansatthet avslöjade de många av de viktigaste kännetecknen för den samtida världen, långt mer än vi kunde förstå för tjugo år sedan, när vi uppmanade till försvar av denna föredömliga befrielsekamp. Ännu hade vi förmodligen en alldeles för ytlig uppfattning om vad Tet-offensiven 1968 avslöjade om begränsningarna för USAs makt och om den oerhörda potentialen för folkligt motstånd. Redan på 1950-talet hade den vietnamesiska revolutionen spelat schack-matt med stora imperialistmakter som Frankrike och Storbritannien. Den kubanska revolutionens seger 1959 var en oerhörd utmaning mot den kapitalistiska världens nya polisman, Förenta Staterna, som hade misslyckats att praktisera lagen på Fidel Castros regim, inte långt från USAs kust.

På 1960-talet var den vietnamesiska revolutionen en av de första som fick känna på den fulla styrkan av det kontrarevolutionära krig som iscensatts av Washington som svar på den kubanska utmaningen. Bakom den franska inblandningen, började USAs intervention i Vietnam ganska tidigt, redan före 1954. Sedan 1961, hade USAs rådgivare fört sitt ”speciella krig”.

Vietnam blev ett avgörande test för USAs trovärdighet

Men det var 1965 som USAs militära upptrappning verkligen tog fart, med full användning av flygvapen på den indokinesiska krigsskådeplatsen och landsättningen av en expeditionsstyrka som snart kom att omfatta 550 000 man. Samma år erövrade den världsomspännande kontrarevolutionen några blodiga lagrar, från Dominikanska republiken till Indonesien. Med alla medel tillgängliga igångsatte Washington ett verkligt test på sin styrka i Vietnam. Dess främsta målsättning var att återupprätta USAs trovärdighet, som blivit verkligt omskakad vid den olycksaliga landsättningen i Grisbukten på Kuba 1961. Under flera år blev testet i Vietnam en stöttepelare i USAs världspolitik. Det var ett misslyckande, vilket förebådades i Tet-offensiven. Misslyckandet började i Vietnam. Trots de svåra slag som riktades mot de folkliga trupperna, lyckades USAs krigsmaskin inte bryta sönder motståndets bas – ett kommunistiskt parti och en nationell befrielseströrelse djupt rotad i landets nationella och sociala struktur. Tack vare flera årtiondens erfarenheter visade motståndsrörelsen sin seghet och rörlighet. Genom att fortsätta sin långt utdragna kamp, anpassade sig motståndsrörelsen till de nya villkoren. Den behöll det strategiska initiativet och återtog regelbundet det taktiska initiativet på det politiska, militära och snart nog även det diplomatiska området. För Washington var ingen militär seger möjlig under sådana villkor.

Å andra sidan fann sig den amerikanska imperialismen fångad av just de åtgärder de vidtog i Vietnam. Den var tvungen att skydda sin expeditionsstyrka och saigonarmén, minska de politiskt oacceptabla förlusterna, och på samma gång upprätthålla sin kontroll över området med risk för att utsätta sig själv för fiendens slag. Den kontrarevolutionära armén befann sig i

ett dödläge. Den amerikanska regeringen blev alltmer beroende av tung teknologi och sitt stöd för den korrupta regimen, vilken mer ägnade sig åt sina inre fraktionsstrider än att bekämpa kommunisterna. Washington röstade för ett allt mer dyrbart krig och en allt mer konstgjord sydvietnamesisk ekonomi. Det var en ond cirkel. Under dessa förhållanden kunde ingen politisk seger vinnas över revolutionen. Det var en återvändsgränd.

Misslyckandet i Vietnam blev ett bakslag för den amerikanska regeringen hemma och utomlands. Genom Tet-offensiven började den amerikanska borgarklassen, politikerna och militärerna att inse begränsningarna i sin makt.(2) Förenta Staternas resurser var inte outtömliga. En fortsättning på kriget höll på att komma i motsättning till ekonomins behov, eftersom dollarkrisen och slutet på expansionsperioden uppenbarade sig vid horisonten. Affärskretsarna var oroade. Koncentrationen av de militära insatserna till Vietnam rubbade den globala utplaceringen av amerikanska trupper som sträckte sig från Europa till Mellanöstern, från Indiska Oceanen till Norra Stilla Havet. Dessutom bromsade den genom den hårt ansträngda ekonomin en modernisering av rustningarna. När Nordkorea bordade ett amerikanskt spionfartyg, kunde Washington inte svara. Pentagon splittrades. Kostnaden i människoliv – givetvis amerikanska – höll på att bli oacceptabel för befolkningen. 1970 nådde antikrigsstämningen sin höjdpunkt i USA. Politikerna greps av panik. Å andra sidan krävde ”vietnamiserings”-politiken som antogs efter 1968 oerhört omfattande materiella investeringar. Målsättningen var att öga för öga, tand för tand kompensera stupade amerikaner med mördade vietnameser. Återigen var man inne i en ond cirkel.

Det tog många år innan verkligheten hann ifatt Washington. De var tvungna att förhandla, i hopp om att fortfarande kunna undvika ett nederlag, men i vetskap om att en seger nu var omöjlig att uppnå. Tet 1968 började avslöja denna dubbla verklighet – de begränsade resurserna för de mäktigaste imperialistmakterna, och de oerhörda resurser som kan uppammas av en motståndsrörelse som är både nationell och folklig. Denna sanning hade givetvis varit känd under lång tid men den måste uppdateras. De indokinesiska folken var tvingade att påvisa den, och de lyckades vid en tidpunkt då Vita huset försökte genomföra en *Pax Americana* (amerikansk fred) över hela världen. De fick betala ett mycket högt pris för detta.

Tet-offensiven avslöjade också detta pris och de nya svårigheterna för den revolutionära kampen. Detta var något som vi vid den tiden uppfattade mindre klart. Vi känner till att ”i prövningens tid kan bara ljuset ses”. Icke desto mindre är det viktigt att se på de problem som dagens revolutioner ställs inför, med deras mörka sidor och de motsättningar de måste konfrontera.

Tet blev krigets vändpunkt

Det var i januari 1968 som det Vietnamesiska Kommunistpartiets politbyrå tog det slutgiltiga beslutet att inleda Tet-offensiven. Det blev en vändpunkt för kriget och förändrade på ett kvalitativt sätt dess förlopp. Partiledningen höll förståndigt nog fast vid brett fält av militära mål. Dessa omspände ett ”maximum” (ett genombrott som skulle kunna öppna vägen för en snabb seger) till ett ”minimum” (som låg i närheten av vad som faktiskt hände: Inledningen på en politisk kris i Förenta staterna, följd av en hård militär kontraoffensiv beordrad från Washington. Detta förebådade en kombinerad process av strider och förhandlingar).

Tet-offensivens resultat var inte avgjord på förhand. Situationen hade förändrats snabbt sedan 1965, och de verkliga möjligheterna måste testas under själva striden. Merparten av de reguljära styrkorna var tvungna att förbli på rörlig fot tillräckligt länge för att värdera hur slagen gick. För att uppnå maximal effekt, måste upproren kombineras med militära offensiver i ordets rätta bemärkelse. Detta måste framför allt göras i städerna. Ur detta perspektiv spelade

den underjordiska politiska infrastrukturen i städerna en avgörande roll. (Det måste tilläggas att i avsaknaden av tillräcklig dokumentation förblir denna beskrivning delvis hypotetisk.)

I det vietnamesiska militära tänkandet lades stor vikt vid upproren och att kombinera alla former av kamp. Detta hängde ihop med de traditioner som tagits i arv från Komintern och framför allt från erfarenheterna från revolutionen i augusti 1945 och de rötter som gerillan senare utvecklade i de tätbefolkade områdena. En del av dem gränsade till Saigon-området, såsom den revolutionära bastionen Cu Chi. Cu Chi-zonen blev berömd för de oerhörda nätverk av tunnlar som gjorde det möjligt för motståndarmén att också operera bakom fiendens linjer.

Problem uppkom vid Tet-offensivens inledning 1968. (De reguljära trupperna kunde inte röra sig så fritt i Saigon-regionen som man hade väntat sig.) Ändå uppnåddes ett antal av de mål som man satt sig, med undantag av ett viktigt mål – det fanns ingen mobilisering för uppror i Saigon. Priset för offensiven blev mycket högt. Man led stora förluster. Den underjordiska politiska apparaten hade kommit upp i ljuset för att försöka organisera befolkningen. En stor del av den överlevande kadern tvingades att lämna sina traditionella arbetsområden när den militära reträtten inleddes på grund av hotet om repression. Saigon-organisationen, som var begränsad 1968, försvagades allvarligt. Mer allmänt förlorade revolutionen efter offensiven tillfälligtvis en bit av det territorium som den hade kontrollerat innan.

1968 förmådde varken revolutionen eller kontrarevolutionen att ta initiativet i nationell skala. Båda måste omorganisera sina styrkor. Tet-offensivens slutgiltiga utgång berodde därför till stor del på hur de stridande parterna omgrupperade sina trupper – att kunna ta tillvara sina starka sidor och korrigera de svaga. Mot slutet av 1968 var Tet-offensivens framgång eller misslyckande ännu inte avgjord. Det Vietnamesiska Kommunistpartiet visade sig förmöget att ta till sig erfarenheten snabbast och återtog därigenom initiativet. Dess politiskt-militära tänkande, förmodligen det rikaste bland befrielseörelserna, fortsatte att utvecklas. Offensiverna 1972 och 1975 gav bevis på detta.

Avgörande seger för befrielsekampens framtid

Tet var givetvis en seger och en avgörande seger för befrielsekampens framtid. Men priset var mycket högt. Effekterna av detta känns än i dag, främst att den rotade och erfarna kadern blivit mindre. Denna faktor spelade en stor roll i byråkratiseringsprocessen som började skjuta fart efter segern 1975.

En tidvis häftig debatt har pågått inom det Vietnamesiska Kommunistpartiet om huruvida samma resultat skulle kunna ha uppnåtts 1968 till ett lägre pris, genom att man t ex hade avblåst offensiven tidigare. Vilka var orsakerna till den bristande mobiliseringen i Saigon i februari 1968? Först och främst den omfattande bombningen. USAs trupper använde alla sina vapen utan att ta hänsyn till civilbefolkningen. Innan befrielsearméns militära seger analyserar fiendens eldkraft, hur kan då en mobilisering för upproret organiseras? De politiska villkoren spelade troligen också en roll. Befrielsefrontens organisation i huvudstaden var förmodligen inte tillräckligt stark för att själv kunna vinna, när de reguljära trupperna inte kunde slå sig igenom USAs försvar. Slutligen förändrades landet socialt och politiskt, sönderslitet av ett allt hemskare krig, deportering av befolkningen, sociala åtgärder som försvårade upproret och ekonomiska störningar.

Tet-offensiven 1968 inleddes vid en tidpunkt då Sydvietnam var en smältdegel och innan ledningen för det vietnamesiska kommunistpartiet helt hade förstått djupet av dessa förändringar. Det verkar faktiskt som om de inte till fullo tog itu med detta problem förrän långt efter 1975. I ett land som omdanades av ett modernt krig som aldrig tidigare varit så intensivt och så långvarigt, undergrävdes den sociala sammanhållningen gradvis. Detta gjorde den

revolutionära självaktiviteten hos de breda befolkningslagren alltmer problematisk, liksom det försvårade organisationsarbetet.

En fantastisk erfarenhet i revolutionärt initiativ

Med åren blev detta problem allt värre. Men redan Tet-offensivens erfarenhet avslöjade dess omfattning. De flesta av oss förmådde inte uppfatta det då. Vi analyserade givetvis det vietnamesiska kommunistpartiets historia ur en oberoende ståndpunkt. Men vi såg fortfarande på revolutionen med den oerfarnes ögon. Vi uppfattade inte helt kampens utmattande karaktär. Den kamp som pågått i årtionden med sådana otillräckliga resurser. Vi hade ännu inte lärt oss att i tillräcklig utsträckning söka efter erfarenheterna i svårigheterna och motgångarna. Så här i efterhand framstår Tet-offensiven och dess följder, på grund av de frågor den reste, som en fantastisk lärdom i revolutionärt initiativ och realism. Dessa oerhörda erfarenheter förtjänar att på nytt studeras i ljuset av de dokument om Vietnam som i dag finns tillgängliga och lärdomarna av efterföljande revolutioner. För många av oss tog det tid att förstå betydelsen av de diplomatiska steg som öppnades av offensiven 1968.

Vi visste att USA-imperialismen skulle dra fördelar av Moskvas byråkratiska hållningslöshet – liksom av det omstörtande i den maoistiska kulturrevolutionen och konflikten mellan Kina och Sovjet – för att försöka öka den indokinesiska revolutionens isolering. Vi visste hur envist det vietnamesiska kommunistpartiet kämpade för att bevara sin internationella handlingsfrihet. De var fast beslutna att inte återigen befinna sig i den underordnade ställning som man ställdes inför vid Genève-förhandlingarna 1954.⁽³⁾ Vi erkände deras absoluta rätt att ingå de kompromisser de ansåg nödvändiga. Vi lyckades undvika två allvarliga fel. Det första felet ledde stora delar av solidaritetsrörelsen att förväxla sin roll med den medlandes. En del personer i den amerikanska antikrigsrörelsen trädde direkt in på den diplomatiska arenan för att försöka föreslå kompromissformuleringar som var godtagbara både för Washington och vietnameserna. Detta skedde vid en tid då vietnameserna inte ville binda sig vid något, eftersom de inte ansåg att situationen ännu var mogen för detta.

Vi förstod att solidaritet var någonting annat – att skapa bättre villkor för den snabbaste och mest fullständiga seger som var möjlig (utom när det var nödvändigt, som mot slutet av 1972, att aktivt svara på en vädjan från vietnameserna om stöd för ett konkret diplomatiskt initiativ). Ansvar för att kompromissa (vilket ligger inneboende i varje förhandling) ligger endast hos dem som kämpar, eftersom det bara är de som kan värdera de styrkeförhållanden som bestämmer de diplomatiska villkoren.

Inte heller slog vi in på samma väg som de som såg den vietnamesiska förhandlingspolitiken som beviset för en önskan att kapitulera. Detta var ett farligt synsätt, grundat på en helt felaktig analys av det vietnamesiska kommunistpartiets karaktär. Det försvarades av en minoritet av vår egen rörelse. Därför såg vi inte öppningen av Paris-samtalen 1972-73 som ett tecken på reträtt, utan snarare som ett steg framåt. Vi hade emellertid svårt att bedöma diplomatins inneboende begränsningar under en försvarsperiod. Brända av det förflutnas smärtfyllda erfarenheter för arbetarrörelsen, förblev vi lite ultravänsteristiska här. Vi hade bara delvis studerat den ryska revolutionens första erfarenheter. De rysk-tyska förhandlingarna i Brest-Litovsk 1917-18, en förhandling som återskallade av hemlig diplomati, förblindade oss för de problem som restes av Rapallo-förhandlingarna 1922, där hemlig diplomati spelade en central roll.

För många av oss var de vietnamesiska erfarenheterna 1968-73 ett tillfälle att för första gången studera verkligheten i en strid på den internationella arenan i all dess komplexitet. Detta hjälpte oss t ex att bättre förstå sandinisternas handlingar efter den nicaraguanska revolutionens seger. Men ändå var vi aldrig "ultravänsteristiska" i den aktiva internationella solidariteten.

Solidariteten avgörande för revolutionens seger

Den internationella solidariteten och antikrigsrörelsen i Förenta Staterna var avgörande för den indokinesiska revolutionens seger. Att stärka dem var en plikt. Å andra sidan spelade de indokinesiska folkens kamp en exemplarisk roll för att befrämja framväxten av nya revolutionära generationer över hela världen. Den öppnade också en bräsch som underlättade befrielsekampen i Nicaragua och i de forna portugisiska kolonierna i Afrika (Angola, Mozambique, Kap Verde).

Den internationella solidariteten var alltid otillräcklig i förhållande till behoven, och det kan sägas att de indokinesiska revolutionärerna gav världen mer genom sin kamp än de fick tillbaka i internationellt stöd. Sovjetisk och kinesisk hjälp spelade givetvis en viktig roll. Men den stod aldrig i proportion till behoven och uppgifterna, och det värsta var att den åtföljdes av oacceptabla påtryckningar. Mobiliseringen av arbetarrörelsen i de imperialistiska länderna var alltför långsam och alltför bräcklig. Skulden för detta ligger främst hos de reformistiska ledarskapen.

Internationalismen måste återupplivas i dag

I Frankrike blev majdagarna ett uppehåll i solidariteten genom att de riktade allas uppmärksamhet på de lokala politiska och sociala striderna. De organisationer som existerat före maj, som t ex den Nationella Vietnamkommittén (CVN), upphörde med alla sina praktiska uppgifter. Det var nödvändigt att gå mot strömmen och bygga upp en ny rörelse, den Indokinesiska Solidaritetsfronten (FSI) 1969-70. Vi var tillsammans med en del intellektuella aktivister bland de första som såg till att denna förnyelse av internationalismen kunde skjuta ny fart. All den tid som förlorades för den internationella solidariteten, alla kriminella förseningar och all oenighet fick ett högt pris för Indokina i fler år av krig, förstörelse och ytterligare utmattning. De som "desillusionerades" av Vietnam borde aldrig glömma det!

På samma sätt skall inte krigen mellan Kina och Indokina 1978-79, som hade förödande effekter i regionen och internationellt, vanpryda de internationella lärdomar som Indokina gav för 1968 års aktivistgeneration.⁽⁴⁾ Vietnameserna behövde den mest dynamiska och bredaste solidaritet. En solidaritet som måste höja sig över partigångare och fraktionella strider. De lät också detta stå klan för var och en. Den Nationella Befrielsefronten (FNL) var redo att samarbeta med alla. Den behövde stöd utan villkor, utan några förbehåll, utan reservationer. För oss var detta en lärlingstid i en verklig enhetsfrontsinställning till solidariteten. En som gick mot den strömning av organisatorisk sekterism: "Allt för Vietnam, allt för Indokina".

Detta var en sund erfarenhet och är fortfarande relevant för Nicaragua, El Salvador, Filippinerna, Sydafrika och många andra strider. Långt bortom den cynism eller uttröttad leda som finns hos många aktivister ur 1968-generationen, är internationalismen en "stämning" från 1960-talet som förtjänar att vidhållas och återupplivas i dag.

Pierre Rousset

Översättning: Lars Kaage Översatt ur: *International Viewpoint* nr 142

Noter:

1 Man måste komma ihåg att Vietnam från 1954 till 1975 var delat i två hälfter av en "demarkationslinje" som skiljde nord från syd. Den norra delen kontrollerades av den Demokratiska Revolutionära Vietnamesiska Republiken (DRV). Området i söder kontrollerades av Vietnamesiska republiken, en nykolonial regim. Under denna period ersatte USAs trupper de franska i södra delen av landet.

2 Gabriel Kolkos senaste bok innehåller en mycket rik och intressant analys av hela Vietnamkriget och USAs politik: "Vietnam, Anatomy of a War 1940-75", Allen&Unwin, London/Sydney, 1986.

3 För en analys av Genève-förhandlingarna se Stig Erikssons artikel "Genève-avtalet, stormaktsbesluten och Vietnam", del I i *Fjärde Internationalen* nr 6/82, del II i *Fjärde Internationalen* nr 1/83.

4 Om den kinesisk-indokinesiska krisen och perioden före 1975, se "The Sino-Indochinese crisis", en resolution antagen av Fjärde Internationalens XI världskongress, november 1979. Resolutionen finns i en specialutgåva av *Intercontinental Press-Inprecor*, januari 1980.